

Per què hi ha més abandonament escolar entre els joves d'origen estranger?

Silvia Carrasco, Jordi Pàmies, Laia Narciso i Angelina Sánchez, (EMIGRA—CER-Migracions, Universitat Autònoma de Barcelona)

A Espanya, el 75% dels joves d'origen estranger aspira a obtenir una titulació superior. Encara que no els manqui el suport familiar, però, un de cada tres abandona els estudis prematurament. Entre les causes principals d'aquest abandonament destaca la poca confiança que perceben per part dels seus professors. L'abandonament prematur de l'educació i la formació fa que aquests joves esdevinguin més vulnerables a l'atur i corrin més risc d'exclusió social que no pas els joves autòctons.

Punts clau

1. Els joves d'Espanya tenen les aspiracions acadèmiques més elevades de la Unió Europea. No obstant això, la taxa d'abandonament prematur de l'educació i la formació és la més alta dels països de la UE, i la diferència entre autòctons i estrangers també és la més gran.
2. El projecte europeu Reducing Early School Leaving in the EU (RESL.eu) analitza la diferència en la taxa d'abandonament prematur entre autòctons i estrangers, a més de les diferències per classe i sexe. A Espanya hi han participat 3.731 joves de 4t d'ESO, batxillerat, cicles formatius de grau mitjà i superior i de programes de formació ocupacional. El 20% de la mostra es compon d'alumnes d'origen estranger.
3. Per sexe i origen, els més afectats per l'abandonament escolar prematur són els homes joves nascuts a l'estranger. Les dones joves de nacionalitat espanyola són les úniques que compleixen l'objectiu de la UE per a Espanya el 2020: no superar el 15% d'abandonament escolar prematur.
4. La percepció del suport per part del professorat és el factor de prevenció més important davant el risc d'abandonament escolar prematur, a més de les aspiracions acadèmiques dels alumnes, la seva vinculació escolar i la percepció de suport de les famílies.

El 75% dels joves d'origen estranger que hi ha a Espanya aspiren a obtenir una titulació superior. Així i tot, i encara que no els manqui el suport familiar, un de cada tres abandona els estudis prematurament.

Entre les causes principals d'aquest abandonament destaca la poca confiança que perceben per part dels seus professors, als quals atribueixen expectatives educatives més baixes que les que els transmeten els seus pares i molt més baixes que les seves pròpies aspiracions.

L'abandonament escolar prematur va baixar des de la crisi, fins que el 2017 es va estancar. La taxa d'abandonament escolar del col·lectiu d'estudiants estrangers supera entre 15 i 20 punts la xifra d'abandonament dels alumnes autòctons.

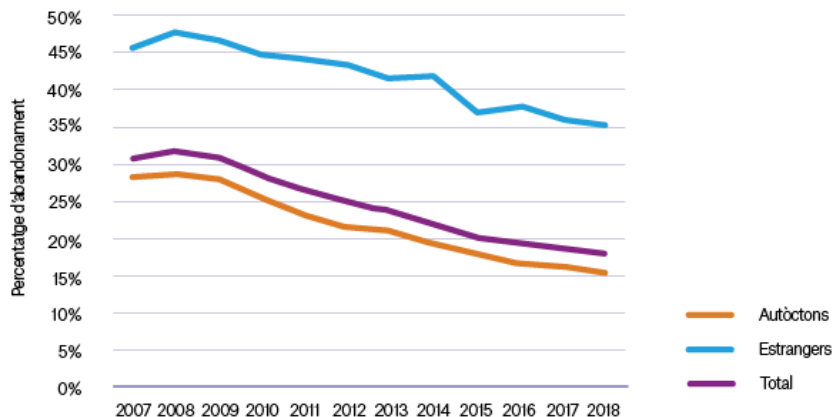
Espanya, al capdamunt de l'abandonament escolar prematur a Europa

A la majoria de països de la Unió Europea, l'educació obligatòria acaba amb la secundària inferior a 16 anys. Espanya no n'és una excepció. La majoria de joves, però, es continuen formant en diversos tipus de secundària superior (equivalent al batxillerat o als cicles de grau mitjà), encara que amb variacions. Es fa servir el concepte «abandonament escolar prematur» per referir-se al col·lectiu de joves de 18 a 24 anys que ha assolit com a molt l'ESO i no continua els estudis o la formació en l'educació secundària postobligatòria. Aquesta definició posa en relleu que els estudis obligatoris no aporten les competències necessàries per a incorporar-se amb èxit al mercat laboral: el 2017, més de la meitat dels joves europeus sense estudis postobligatoris –i que no estudiaven per acabar-los– es trobaven a l'atur.

Per aquest motiu, la UE va fixar l'objectiu de reduir l'abandonament escolar prematur a un màxim del 10% –el 15% en el cas d'Espanya, a causa de l'elevada taxa de partida– i aconseguir que almenys el 40% dels joves arribessin als estudis superiors. Espanya supera aquest segon objectiu, però va a la cua en el primer, amb una taxa d'abandonament escolar del 18%. El projecte «Reduir l'abandonament escolar prematur a la Unió Europea» (RESL.eu, per les sigles en anglès) ha analitzat durant cinc anys el problema a nou països europeus, per determinar els factors que contribueixen a l'abandonament escolar i els que el prevenen, tot aprofundint sobre entorns i grups de risc específics, com ara els alumnes d'origen estranger.

Gràfic 1.1 **Percentatge d'abandonament escolar prematur entre els estudiants espanyols i estrangers de 18 a 24 anys**

L'abandonament escolar prematur va minvar arran de la crisi i el 2017 es va estancar. El col·lectiu d'estudiants estrangers presenta unes taxes d'abandonament escolar que superen entre 15 i 20 punts les dels estudiants autòctons.

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Ministeri d'Educació, Cultura i Esport (2018).

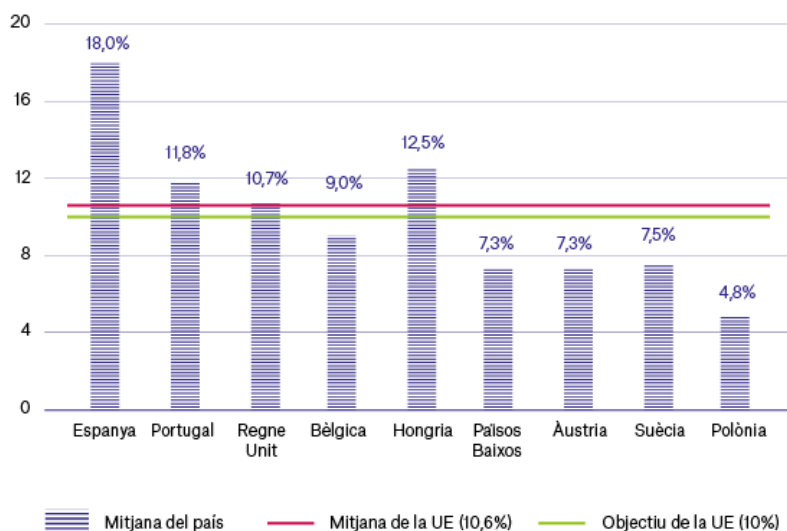
Observatori Social de "la Caixa"

La mitjana de l'abandonament escolar prematur a Espanya va passar del 30,8% l'any 2007 al 18% deu anys més tard, el 2017, quan la caiguda es va començar a alentir. El valor més alt, registrat el 2008, va coincidir amb el final del període expansiu previ a la crisi econòmica, en què alguns joves es van estimar més treballar en lloc de continuar els estudis. El descens posterior es podria explicar a causa de la reducció d'oportunitats en el mercat laboral, que el 2016 presentava una taxa d'atur juvenil del 44%.

L'abandonament prematur de l'educació i la formació varia considerablement a Espanya segons les comunitats autònomes. L'estudi en què es basa aquest article s'ha dut a terme a Catalunya, on l'abandonament escolar voreja el 18%, un percentatge semblant a la mitjana estatal. La mostra inclou 35 centres d'educació secundària i diversos programes de formació ocupacional, amb 3.700 joves i 700 professors.

Gràfic 1.2 **Percentatge de joves de 18 a 24 anys amb abandonament escolar prematur i relació amb la mitjana i l'objectiu de la UE**

Espanya encara ha de reduir en vuit punts percentuals l'abandonament escolar prematur per assolir l'objectiu del 10% marcat per la UE, encara que ni tan sols ha aconseguit reduir aquesta taxa al 15% que es va establir en el seu cas.

Font: Eurostat (2018).

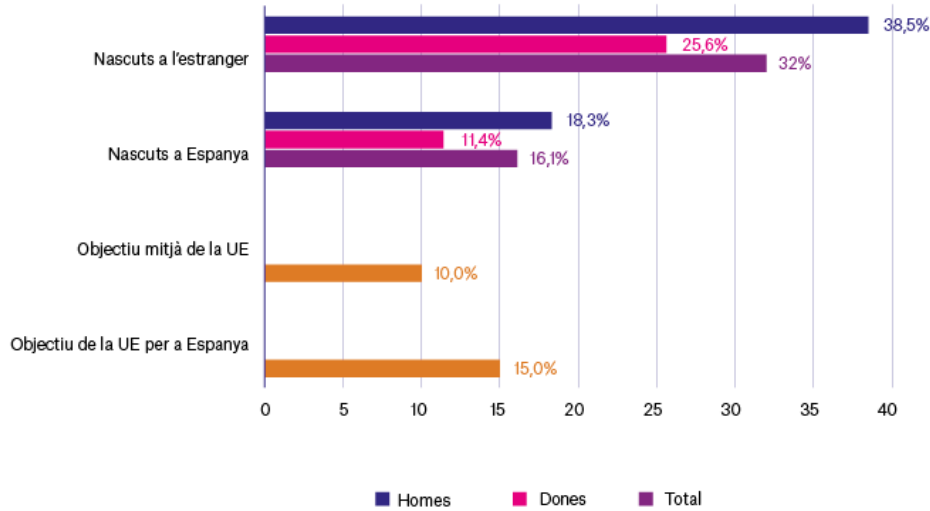
Observatori Social de "la Caixa"

1. Home, de classe treballadora i nascut a l'estranger: més risc d'abandonament escolar prematur

La taxa d'abandonament prematur dels estudis a Espanya, que ja és prou elevada, es dispara entre els nascuts a l'estranger (convé assenyalar, en aquest sentit, que les diverses maneres d'identificar l'estatus d'origen estranger –estranger o de nacionalitat estrangera, nascut a l'estranger i nascut fora de la UE– que s'esmenten en aquest article tenen a veure amb les fonts de dades que es fan servir en la recerca). Un de cada tres joves nascuts a l'estranger deixa d'estudiar després d'acabar l'ESO o fins i tot abans d'acabar-la, i aquest abandonament presenta una incidència més elevada entre els homes. A més a més, Espanya mostra les diferències més grans de la UE tant per l'origen familiar com pel gènere. Amb un 7,3% de diferència en l'abandonament escolar prematur entre homes i dones, supera la mitjana europea del 3,2%, segons dades d'Eurostat per al 2017. L'abandonament prematur de l'educació i la formació fa que aquests joves esdevinguin més vulnerables a la desocupació i corrin més risc d'exclusió social que no pas els seus companys autòctons.

Gràfic 2.1 **Percentatge d'abandonament prematur dels estudis dels alumnes de 18 a 24 anys, per lloc de naixement**

Els estudiants nascuts a l'estranger dupliquen les taxes d'abandonament escolar prematur.

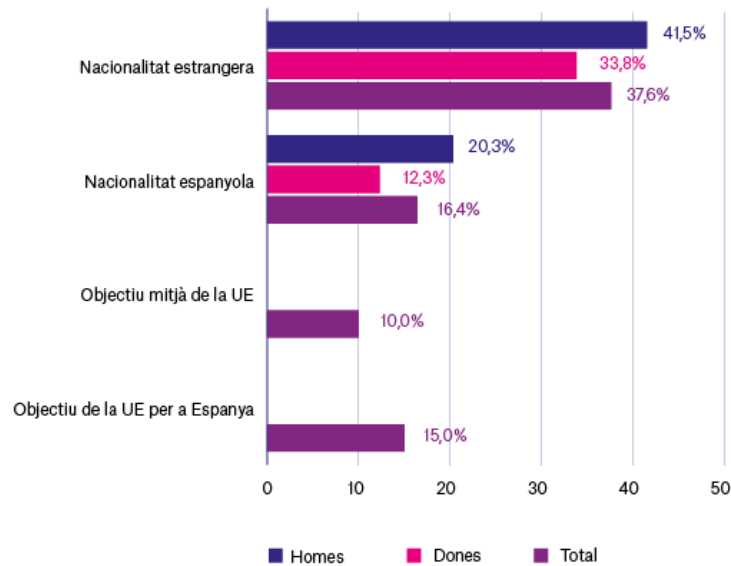

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del Ministeri d'Educació, Cultura i Esport (2018).

Observatori Social de "la Caixa"

Gràfic 2.2 **Percentatge d'abandonament escolar prematur dels alumnes de 18 a 24 anys, per nacionalitat**

Els homes de nacionalitat estrangera encapçalen l'abandonament prematur dels estudis.

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Ministeri d'Educació, Cultura i Esport (2018).

Observatori Social de "la Caixa"

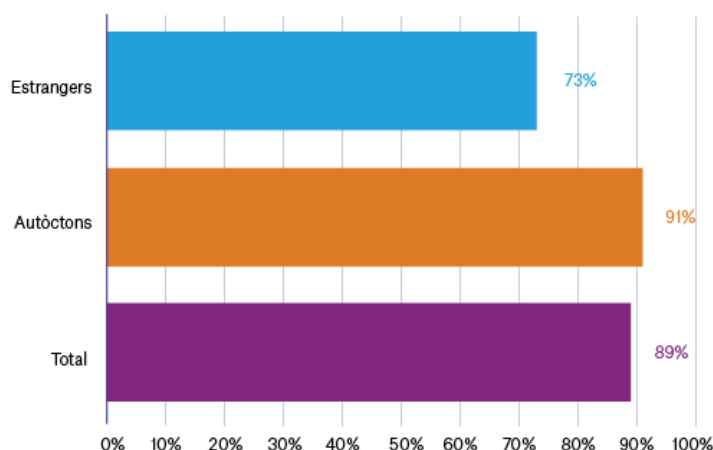
2. Completar l'ESO, un incentiu clau per a la continuïtat educativa dels alumnes d'origen estranger

Es tendeix a pensar que l'èxit escolar dels alumnes d'origen estranger equival a superar l'ESO i, en aquest sentit, els limitats recursos existents a la majoria de centres en què s'escolaritzen s'adrecen a assolir aquest objectiu. D'aquesta manera, la manca de continuïtat educativa d'aquests estudiants més enllà de l'educació obligatòria no es percep realment com un problema. A la secundària, els alumnes d'origen estranger tenen més probabilitats de ser col·locats en grups de nivell baix i orientats cap a la formació professional. Aquesta etapa educativa, tot i tenir un gran potencial, presenta, però, una oferta insuficient i desequilibrada en el territori, i acumula el percentatge d'abandonament escolar més alt de tot el sistema educatiu.

Malgrat que completen l'ESO en una proporció molt més baixa que no pas els alumnes autòctons, les aspiracions educatives dels mateixos alumnes i les expectatives de les famílies tenen un paper molt important en el cas dels alumnes d'origen estranger per romandre en el sistema educatiu quan aconsegueixen superar l'ESO.

Gràfic 3.1 **Percentatge d'alumnes que van obtenir la titulació d'ESO a Catalunya, per nacionalitat (2016)**

L'obtenció del graduat a l'ESO és més baixa entre els alumnes estrangers que no pas entre els autòctons.

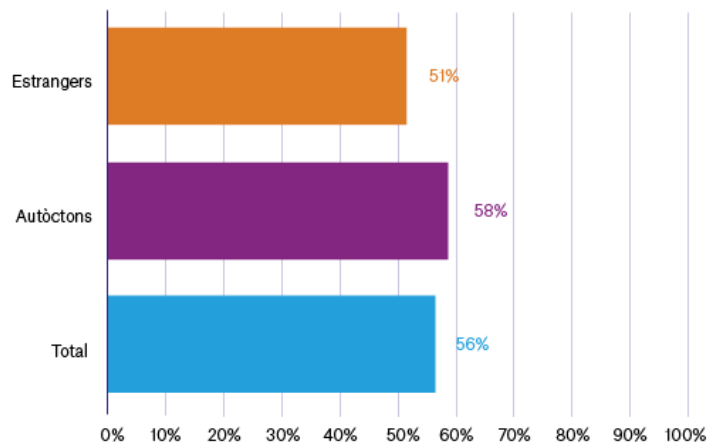

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Estadística de l'Ensenyament, Departament d'Educació, Generalitat de Catalunya (2016).

Observatori Social de "la Caixa"

Gràfic 3.2 **Percentatge d'alumnes de 18 a 24 anys, amb el títol de l'ESO, que van abandonar prematurament els estudis a Espanya**

L'obtenció del títol d'ESO és l'incentiu més gran per a la continuïtat educativa entre els alumnes estrangers.

Font: Ministeri d'Educació, Cultura i Esport (2017).

Observatori Social de "la Caixa"

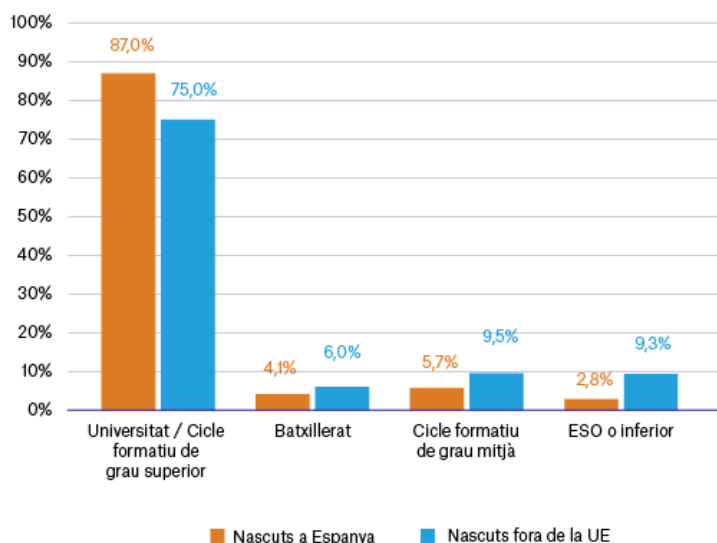
Segons que es desprèn de l'estudi, el fet de disposar del títol d'ESO, per als alumnes d'origen estranger, és un indicador d'una protecció més gran davant el risc d'abandonament prematur dels estudis. Al gràfic observem que el percentatge d'abandonament entre els alumnes d'origen autòcton amb titulació superior va ser més elevat que el que presentaven els estudiants estrangers amb la mateixa titulació.

3. Els joves parteixen d'elevades aspiracions respecte als seus estudis i perceben que són compartides per les seves famílies

Més del 90% del total d'alumnes de la mostra espanyola van expressar el desig d'estudiar més enllà del nivell obligatori, un percentatge que va arribar al 80% entre els alumnes d'origen estranger. En tots dos casos, aquestes aspiracions van ser les més altes del conjunt de la mostra de tots els països de l'estudi, malgrat l'elevat nivell d'abandonament escolar prematur a Espanya. Per als alumnes, tenir un horitzó en les seves aspiracions d'estudi representa un important factor de protecció davant l'abandonament escolar, sobretot si es combina amb la percepció d'altres expectatives per part dels professors i de les famílies, segons els resultats de la recerca.

Gràfic 4. **Percentatge d'alumnes d'ESO que volen acabar els diversos nivells educatius, per origen**

El 75% dels alumnes nascuts fora de la Unió Europea volen assolir l'educació superior, una aspiració només una mica inferior a la dels seus companys nascuts a Espanya.

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'estudi RESL.eu.

Observatori Social de "la Caixa"

4. Els professors no sempre són conscients de la influència que tenen en la prevenció de l'abandonament escolar prematur

La majoria d'alumnes perceben un alt nivell de suport per part de les famílies i els atribueixen altes expectatives en relació amb la seva futura trajectòria educativa, malgrat que la majoria dels professors atribueixen l'abandonament escolar dels estudiants, principalment, a la manca de suport familiar.

L'estudi ha posat de manifest que els professors no sempre són conscients de la gran influència que tenen i de la capacitat d'intervenció davant el risc d'abandonament escolar. En aquest sentit, es confirmen i amplien recerques anteriors sobre els efectes de les expectatives dels professors en la confiança que tenen els alumnes en ells mateixos i en el sistema educatiu. En relació amb els seus estudis, els alumnes atribueixen baixes expectatives educatives als seus professors, més baixes que les que atribueixen a les famílies i molt per sota de les seves pròpies expectatives. Les diferències s'intensifiquen, un cop més, en el cas dels alumnes d'origen estranger. Per exemple, el 28,2% dels alumnes d'ESO nascuts fora de la Unió Europea no creuen que els seus professors tinguin expectatives respecte a la continuïtat dels seus estudis,

mentre que els alumnes de nacionalitat espanyola que perceben baixes expectatives per part dels seus professors són el 13,7%.

Taula 1. **Aspiracions educatives pròpies i expectatives atribuïdes a la família i al professorat per lloc de naixement i estudis en curs (ESO)**

Els alumnes d'origen estranger atribueixen a les famílies expectatives acadèmiques més altes que als seus professors en una mesura més gran que els alumnes autòctons.

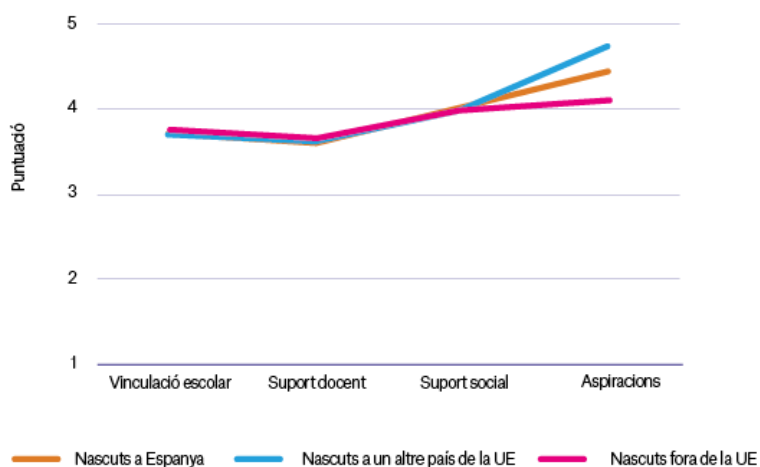
NIVELL D'ESTUDIS	NIVELL D'ESTUDIS		EXPECTATIVES DE LA FAMÍLIA		EXPECTATIVES DELS PROFESSORS	
	NASCUTS A ESPANYA	NASCUTS FORA DE LA UE	NASCUTS A ESPANYA	NASCUTS FORA DE LA UE	NASCUTS A ESPANYA	NASCUTS FORA DE LA UE
ESO o inferior	4,4%	11,2%	5,9%	12,4%	13,7%	28,2%
Cicles formatius de grau mitjà	5,1%	6,8%	6,0%	7,9%	6,9%	7,3%
Batxillerat	5,6%	9,2%	3,9%	6,2%	6,9%	8,5%
Cicles formatius de grau superior o universitat	84,5%	72,4%	84,2%	73,4%	72,6%	55,9%

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'estudi RESL.eu.

Observatori Social de "la Caixa"

Gràfic 5. **Suport docent, suport social, vinculació escolar i aspiracions dels alumnes d'ESO per lloc de naixement (centres públics)**

A Espanya, entre els alumnes de famílies de rendes baixes, les diferències pel lloc de naixement són irrellevants en les puntuacions relatives als factors de protecció davant l'abandonament escolar prematur.

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'estudi RESL.eu.

Observatori Social de "la Caixa"

5. Conclusions

El projecte RESL.eu ha identificat la importància crucial de la percepció de suport docent per part dels alumnes, a més d'una bona vinculació escolar, com els factors clau que protegeixen davant el risc d'abandonament escolar prematur. Aquests factors són encara més importants que els factors no escolars, com ara les pròpies aspiracions i expectatives educatives, o bé la percepció del suport familiar per assolir-les. A Espanya, però, com s'ha vist en aquest article, els factors escolars (vinculació escolar i percepció de suport del professorat) obtenen puntuacions més baixes que no pas els factors individuals i familiars (aspiracions i percepció de suport social).

L'estudi també ha analitzat les diferències entre els alumnes per origen social. La situació davant els factors de protecció dels alumnes d'origen espanyol i els d'origen estranger escolaritzats en centres amb presència única o majoritària de famílies de rendes baixes pràcticament no difereix.

Per combatre l'abandonament escolar prematur és imprescindible que el professorat prengui consciència del seu paper, que resulta cabdal. Per a això, cal poder comptar, a més a més, amb els recursos adequats per crear itineraris inclusius cap a l'educació secundària superior i per acompanyar activament els alumnes mitjançant una orientació personalitzada en tots els centres educatius. Només així serà possible afrontar el problema de l'abandonament escolar prematur i s'aprofitarà el potencial de l'educació com a eina per a la integració social.

6. Referències

CARRASCO, S., J. PÀMIES, L. NARCISO i A. SÁNCHEZ (2018): «[Abandono escolar prematuro y alumnado de origen extranjero en España: ¿un problema invisible?](#)», Anuario CIDOB de la inmigración, Barcelona: CIDOB.